

ઉર્મિ-ગીતા અને હાસ્ય-ગીતા

શ્રી જ્ઞાન પ્રસારક મંડળી તરફની વ્યાખ્યાન માલા

વ્યાખ્યાન પાંચમું : ઉર્મિ-ગીતા દેવાનાં ગીતા :

સર કાવસજી જહાંગીર હોલ : મુંબઈ

તા. ૧૯ : ૩ : ૧૯

શા શી રીતે રાખું ?

§

મારૂં ! તુંને ખમ્માજી ખમ્માજી કરી રાખું રે
મરઘાનેણીના સાયબાને
જાતીલાને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

મારૂં ! તુંને હાર માયલો હીરો કરી રાખું રે
હાડમ-ઠંતીના સાયબાને
બાપાલાને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

મારૂં ! તુંને મનડાતું માદળીયું કરી રાખું રે
થોડાબોલીના સાયબાને
ડોલરીઆને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

મારૂં ! તુંને ઉનાળાનો આંબો કરી રાખું રે
અંતરણીનીના સાયબાને
કેસરીઆને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

મારૂં ! તુંને ચોમાસાનો ચપો કરી રાખું રે
પીયરપૂરીના સાયબાને
નવશાજીને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

ગુજરાતી કૌપીરાઈ-સંગ્રહ

મારૂં ! તુંને શોયાળાની શીરખ કરી રાખું રે

મેસાળ-મેઘીના સાયબાને

મેજાળાને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

મારૂં ! તુંને ખમ્માલ ખમ્માલ કરી રાખું રે

મરઘાનેણીના સાયબાને

છોગાળાને ખમ્મા હે માણુરાજ ! ઘણી ખમ્મા !

[ચુદ્ધી : ૨ : ગીત ૧]

સ્વપ્નાં

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો ડાહલો ડુંગર દીઠો જો,
ખળખળતી નદીયું રે સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે.

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો ઘમ્મર વલોણું દીઠું જો,
દહીં દૂધના વાટકા રે સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે.

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો લવોંગ લાકડી દીઠી જો,
દોંગલાં ને પોતીયાં રે સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે.

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો જટાળો જોગી દીઠો જો,
સોનાની થાળો રે સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે.

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો પારસ પીપળો દીઠો જો,
તુળશીનો ક્યારો રે સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે.

આજ રે સ્વપ્નામાં મેં તો શુભાળી ગોટો દીઠો જો,
પુલડીયાંની ફેાયું સાહેલી મારા સ્વપ્નામાં રે,

ડાહલો ડુંગર ઇ તો અમારો સસરો જો,
ખળખળતી નદીએ રે સામુલ મારાં નાતા'તાં રે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૬૩૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ 'ઉર્મિગીતો અને દાશ્યગીતો'

વિષય રી. ૧ : ૨૭ : ૧ : ૨૨૪૬૩

સમર વલોહું ઇ તો અમારો બેઠ બે,
 કહી કમના વાટકા રે બેઠાણી મારાં રમતાં'તાં રે.
 સર્વિય સાકસી ઇ તો અમારો દેર બે,
 દીંગલે ને પોતીએ રે દેરાણી મારાં રમતાં'તાં રે.
 જટાળો બેગી ઇ તો અમારો નણદોઈ બે,
 સોનાની થાળીએ રે નણદી મારાં ખાતાં'તાં રે.
 પારસ પીપળો ઇ તો અમારો ગોર બે,
 તૂળસીનો ક્યારે રે ગોરાણી મારાં પૂજતાં'તાં રે.
 ગુલાબી ગોટો ઇ તો અમારો પરવેયો બે,
 કુલડીયાંની ફાયું સાહેલી મારી ચુંદડીમાં રે.

[રઢીયાળી રાત : ૨ : ગીત ૪૬]

કુંજલડી રે!

કુંજલડી રે સદેશો અમારો
 જઈ વાલમને કે'બે જ રે !
 માણસ હોય તો મુખોમુખ બોલે
 લખો અમારી પાંખલડી રે—કુંજલડી રે૦
 સામા કાંઠાનાં અમે પંખીડા
 ઉડી ઉડી આ કાઠે આંબ્યાં જ રે—કુંજલડી રે૦
 કુંજલડીને વા'લો મીઠો મેરામણ
 મોરને વા'લું ચોમાસું જ રે—કુંજલડી રે૦
 રામ લક્ષ્મણને સીતાજી વા'લાં
 ગોપીયુંને વા'લો કનુડો જ રે—કુંજલડી રે૦

પ્રીતિ કાંઠનાં અમે રે પંખીડાં
પ્રીતમ સાગર વિના સૂનાં છે રે—કુંજલડી રે
[રઠીયાળી રાત : ૨ : ૫૩]

હરિ સાંભર્યા

ઢાલે રમતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારાં મનડાં ધાય, શું કર્યો તમને રે !
ઉતારા કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મુને મંદિર ખાવા ધાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
બેસણુ કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારી માચીયું લળી લળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
ઢાતણુ કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારી આરીયું ઢળી ઢળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
નાવણુ કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારી કુંડીયું ઢળી ઢળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
લોજન કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારા કોળીયા ઢળી ઢળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
મુખવાસ કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારી એળચીયું ઢળી ઢળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
પોઢણુ કરતાં સાંભર્યા હરિ અમને રે,
મારી સેજડી ઢળી ઢળી જાય, શું કર્યો તમને રે-ઢાલે
[રઠીયાળી રાત : ૨ : ૫૮]

ગરવાને માથે

[જીનાગદમાં દાતારના હુંમર પર જેની પ્રતિષ્ઠા છે, તે વેલા નામનો એક કોળ સંત થઈ ગયા, તેણે નામ 'રૂખડ દુખાવો' કહેવાતું. આર વર્ષ સુધી તેણે ઉપવાસી રહી ગિરનારની પ્રદક્ષિણા કરી હતી.]

રૂખડ બાવા તું હજવો હજવો હાલ્ય ને !

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે મોરલીને માથે નાગ ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે ફૂવાને માથે કોસ ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે બેટાને માથે બાપ ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે નરને માથે નાર ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે ગોપીને માથે કાન ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

જેમ અળુંખે ધરતી માથે આબ ને,

ગરવાને માથે રે રૂખડીયો અળુંખીયો.

[રઢીયાળી રાત : ૨ : ૮૭]

રતન ગયું રોળ !

[એક ચારણ પોતાની સ્ત્રી ગોપીની નદીના પૂરમાં તથાઈ રૂખડ તેના પર વિદાય કરે છે.]

હૂણું કામળની કોર, છેડેથી છૂટી પીયું

રતન ગીયું રોળ, પાદર તારે પોરસા !

[મારી કામળીને હરે મેં રત્ન પાઈલું. તારા બામને જણાવે બી
જણી પડીને માલીમાં રોળાઈ ગયું હે પોરસા !]

હુતું તે હારાવીઓ ખજીનેઃ બેઠો ખોઈ,
કામણગારૂં કોઈ પાદર તારૂં પોરસા !

[મારૂં જે હટું તે હારી ગયો. મારો ખજીનો હું ગૂમાવી બેઠો.
તારા ગામતું પાદર કોઈ નહુભયું હોયું નેધએ હે પોરસા !]

ઓર્ચીતાં આવે મધરાતે વાદળ ગળ્યાં,
રતન ગયું રેલે પાદર તારે પોરસા !

[અચાનક અરધી રાતે આવીને વાદળાં ઓગળ્યાં. આફત વરસી.
એમાં મારૂં રત્ન રેલાઈ ગયું.]

કાયા કંકુની લોળ સાંચવતાં સોના છું,
પડયાં રાંકને રોળ પાદર તારે પોરસા !

[કંકુની પૂતળી જેવું એ શરીર હટું. હું એને સોના સમ સાચ-
વતો. ત્યા તો તારે પાદર હું રાંક રોળાઈ ગયો.]

બેઠલ બઢય કરે સાંસલેલ સાંસા છું,
ફડકયું લે ફાળે પાદર તારે પોરસા !

[શ્વાસેભયું, સસહું જેમ બખોલ કરીને લપાઈ બેઠું હોય, તેમ
મારૂં દિલ બેઠું હટું. ત્યા તો શિકારીની ફાળથી એ ફળપ્રી ઢંઢયું.]

દલને રામણુ જે, ઉભલ ઉંટ વારે
રીયું રાડયું હે પાદર તારે પોરસા !

[ટોળામાથી વિખૂટું પાડેલું ઉંટ, કે જેને પગમાં સાંકળ બાંધી
હોય, તે જેમ એકલું ઉભુ ઉભું વિદ્યોપ કરે, તેમ આજે તારે પાદર
મારૂં દિલ રડી રહ્યું છે.]

કુવાને કાઠે દિલ મારૂં ડોકાય
જેયે તરસ્યું ન બાય, પીધા વિણની પોરસા !

બાવળ શોડ જ ઝીમાં, કાંધે નીર વન્ધ્ય,
 ઠેંચું કેળે ના, પાણી વિનાની પોરસા !
 તરિયા ગઈ તૃષણ રહી, ઠેંચું હાલકલોલ
 રતન ઝીયું રાજ પાદર તારે પોરસા !

સૂતલ સખ કરે કણકણતું કુંળંજી
 માર્યું મધરાતે પાદર તારે પોરસા !

[હે પોરસાવાળા ! કુંળડ પક્ષીઓની રીત છે કે રાતે ક્યાંકક
 આખું વૃંદ ઓથ ગોતી આરામ કરે અને ચાર કુંળડાં વારા ફરતી
 ચોકી રાખે. સૂતા સૂતા કુંળડા હહેરથી ઝીણું ઝીણું કણક્યા કરે. આવી
 હહેરથી માફ હૃદય-પક્ષી પણ પોઠ્યુ હતું. ત્યાં તે બરાબર
 મધરાતની બર નિદ્રામાં શિકારીએ એને માર્યું.]

વાછરડું વાળા ભાંભરતું બળાય
 (પણ) થર આતમ નો થાય, પરસ્યા વણુનો પોરસા !

[હે પોરસા વાળા ! ગાય પોતાના વાછરડાને પોતાની સન્મુખ જ
 બાંધેલું ભેતી હોય, છતાં પણ એને પોતાની જાણથી સ્પર્શ કર્યા વગર
 એ માતાનો જીવ ઠરતો નથી, તેમ મારા હૃદયને પણ મારી પ્રિયાના
 સ્મરણ માત્રથી જ શાંતિ નથી વળતી.]

ઉડી મન આંખર ચડે ચકવાં જીં સદાય
 કફરી રાત કળાય, પો'ન ફાટે પોરસા !

[સધ્યાકાળથી જ વિખૂટા પડીને નદીના સામસામા કિનારા પર
 બેઠેલા ચકવાક પક્ષીના નર માદા ભેમ રાત્રિમાં વારંવાર ઉડી ઉડીને
 બાડ પર ચડી ભેંચા કરે કે સૂરજ ઉગ્યો છે ? ખેડો ફાટી છે ? એ રીતે
 માફ હૃદય-ચકવું પણ વારે વારે નજર કરે છે કે આ વિભોગ-રાત્રિનો
 અંત છે ખરો ? પણ મારે તો મિલનનું પ્રભાત પડતું જ નથી.]

અમારા ઉડે ગીયા અદ્દર ઉચાળા
 (હવે) વીસમથું વાળા ! પેલા બવમાં પોરસા !

[સૌરાષ્ટ્રની રસધાર : પં : કથા * >

રાધકા રંગભીની

બોલી બીલીને રંગ લાગ્યો રૂંડો હો રાધકા રંગભીની !
 તારા માથાનો અંબોડો હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે છૂટ્યો તેણુ ઘોડો હો રાધકા રંગભીની-બીલીં
 તારી આંખયુને ઉલાળો હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે ફરિયાનો હિલોળો હો રાધકા રંગભીની-બીલીં
 તારા નાકડીયાની ડાંડી હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે દીવડીએ શગ માંડી હો રાધકા રંગભીની-બીલીં
 તારા હાથની હથેળી હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે બાવલપરની થાળી હો રાધકા રંગભીની-બીલીં
 તારા હાથની આંગળીયુ' હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે ચોળામગની ફળીયુ' હો રાધકા રંગભીની-બીલીં
 તારા વાંસાનો વળાકો હો રાધકા રંગભીની !
 બાણે સરપનો સડાકો હો રાધકા રંગભીની-બીલીં

[રઠીયાળો : રાત : ૨ : ૬૬]

નયાબ્યા !

આંખુ બાંખુની છાંય રે મા'દેવણ, ત્યાં કાંઈ રમ્મત માંડી છ રે,
 રમતાં રમતાં વાદ જ વદીઆં, તપીએ જઈ તપ ધરીઆં છ રે.
 તમે પારવતી પીયર પધારો, અમે બાંચે' તપ કરવા છ રે,
 હું રે મા'દેવણ ખરેખરી હોઈ તો તપીઆં તપ છોડાવું છ રે.

સોનલા ને રૂપલા ડાબલે લગ્યા, પીતળ લઈને ચેર્ધાં છ રે,
હીર ને ચીર પટારે ઠાંસ્યાં, ફાટલ તૂટલ ચેર્ધાં છ રે.

હાથમાં સાવરણો ને કાખમાં સૂંડલો, બીલડીનો વેશ લીધો છ રે
ઉગમણાં વાસીદાં વાળ્યાં કે આથમણી રજ ઉડી છ રે.

કોણુ છો ભતની ને કોણુ છો ભાતની, કોણુ તમારાં નામ છ રે !
ભતની કોલણુ ભાતની બીલડી, બીલી અમારાં નામ છ રે.

બીલધર નાતીને બીલધરધોતી, લાલલાલ મોતીડાં પરાવતી છ રે
અમારા બીલને વંચા પડ્યાછે, ચાલું જંગલમાં જોતી છ રે.

આવ્યની કોળણુ, બેસ્યની બીલડી, આપણે રમ્મત રમીએ છ રે.
રીયોરીયો બીલીરાણી અમ્મારે ચરણે, તને કડં પટરાણી છ રે.

તમ્મારે મા'દેવણ ગંગા પારવતી, બીલડીને શું કરશે છ રે,
પારવતીને પીયર વળાવું, ગંગાને પાણી બરાવું છ રે.

સીંગલદીપમાંથી હુસ્તી મંગાવું, લાલલાલ ચૂડી ઘડાવું છ રે,
ચૂડીયું ઉપર છીયું મઢાવું, તને કડં પટરાણી છ રે.

તમ્મારે મા'દેવણ તૂટલ ખાટલી, તે દેખી અમે ડરીએ છ રે,
તૂટલ ખાટલી ફર કરાવું ને લાલ પલંગ બિછાવું છ રે.

તમ્મારે મા'દેવણ વનમાં ઝુંપડાં, તે દેખી અમે ડરીએ છ રે,
વનનાં ઝુંપડાં ફર કરાવું, લાલ લાલ મેડીયું ચણાવું છ રે,

તમ્મારે મા'દેવણ ટાઢા ટુકડા, તે દેખી અમે ડરીએ છ રે.
ટાઢા ટુકડા ફર કરાવું, લાલ લાલ ચૂરમાં વળાવું છ રે.

તમ્મારે મા'દેવણ બાઝી બભૂત, તે દેખી અમે ડરીએ છ રે,
બાઝી બભૂત ફર કરાવું, કંકુવરણી કાયા છ રે.

તમ્મારે મા'દેવજી એવે સરપાં, તે દેખી અમે ડરીએ જી રે,
જળેથી સફળ દૂર કરાવું કુલના, હાર પેસાવું જી રે.

તમ્મારે મા'દેવજી લાંબી જટા, તે દેખી અમે ડરીએ જી રે,
લાંબી જટા દૂર કરાવું, લાલ અંગોડો વળાવું જી રે.

તમ્મારે મા'દેવજી લાલીયો ઘોકો, તે દેખી અમે ડરીએ જી રે,
લાલીયો ઘોકો દૂર કરાવું, લાલ લાલ લાકડી રખાવું જી રે.

અમ્મારો ભીલ છે કાલો ને ઘેલો, જંગલ કેરો વાસી જી રે,
સાંજ પડે ને મારો ભીલ ઘરે આવે, તુજમુજને શીવ મારે જી રે.

ઓતરાખંડમાંથીવાદળીચડાવું, ઝીણોઝીણોમેહૂલોવરસાવુંજીરે
તારો તે ભીલને ડુખવીને માફ, તને કફ પટરાણી જી રે.

અમ્મારે શીવજી એવી એવી રીત્યું કે નરનાચેને નારીરીઝેજીરે
હથે છે નેવળી ને પગે છે ધુધરી, થેઇ થેઇ શીવજી નાચે જી રે.

પારવતીએ રૂપ પરકાશ્યું ને ક્યાં ગઇ ભીલાં રાણી જી રે,
ઇસવર પારવતી પરણવા બેઠાં, ગાયે સકળ નરનારી જી રે.

[રઠીયાળી રાત : ૧ : ૪૭]

રીઠાં રાય

ઓતરાદા દેશ મહીં દીકરી જનમ્યાંને પાટણમાં પંરણાવ્યાંજીરે.
પરણાવીને સાસરે વળાવ્યાં સાસુએ રાંધણામાં ઘાલ્યાં જી રે.

રાંધતાં રાંધતાં ઢાંકણી નાંદી સાસુ મહેણાં બોલ્યાં જી રે.
પાળે તે બેઠા ઓ પંખીડા ! મહીયરીએ જૂઠાં આવો જી રે.

મારા ઘાડાને એટલું જ કહેજો, વીરનીના મેણાં બાગો છ રે !
 મારા ઘાડા તો ચડયે ઘોડે આઠ્યા, નવસેં હાથી લાઠ્યા છ રે.
 હ્યો હ્યો વેવાઈઓ નવસેં હાથી ને જીકરીનાં મેણાં બાગો છ રે !
 નવસેં હાથીને શું રે કહું મારાં રીઠાં રાય નાંધાં છ રે !
 ખાળે તે યેઠા ઓ પ'ખીડા ! મહીયરીએ જઈ આવો છ રે !
 મારા વીરાને એટલું જ કહેજો, જહેનીના મેણાં બાગો છ રે !
 મારા વીરા તો ચડયે ઘોડે આઠ્યા ને નવસેં ઘોડીલા લાઠ્યા છ રે !
 હ્યો હ્યો વેવાઈઓ નવસેં ઘોડીલા, જહેનીનાં મેણાં બાગો છ રે !
 નવસેં ઘોડાને શું રે કહું મારાં રીઠાં રાય નાંધાં છ રે !

*

*

*

મારા બનેલી ચડયે ઘોડે આઠ્યા ને ચોરે ચાક માંડયા છ રે.
 ચોરે તે ચાક એણે માંડીયા ને નવસેં ઢાંકણી પતારી છ રે.
 હ્યો હ્યો વેવાઈઓ નવસેં ઢાંકણી સાળીનાં મેણાં બાગો છ રે !

[રઢીયાળી રાત : ૨ : ૧૦૮]

કેર કાંટો

હાં કે રાજ ! વાવડીના પાણી બરવા આંતાં
 મને કેર કાંટો વગ્યો.

હાં કે રાજ ! વડોદરાના વેઢડા તોડાવો !
 મારા કાંટડીયા કઢાવો !
 મને પાટડીયા બંધાવો !—મને

હાં કે રાજ ! ધોરાણના ઢોલીયા મંગાવો !
 માંહિ પાથરણાં પથરાવો !
 આડા પડદલા બંધાવો !—મને

હાં કે રાજ ! ધરમાંથી સંધણીમાને કાઢે !
મારી ધુમાડે આંખે દુઃખે—મને

હાં કે રાજ ! આશરીયેથી ખાંડણીયારે કાઢે !
મારા ધબકે ખંભા દુઃખે—મને

હાં કે રાજ ! આંગણીયેથી ગાવલડીને કાઢે
એના વલોણાને સોતી—મને

હાં કે રાજ ! સસરાણને ચોવટ કરવા મેલો
મને ધુંધટડા કઢાવો—મને

હાં કે રાજ ! નણુંડીને સાસરીયે વળાવો
એનાં છાંડાંને સોતી—મને

હાં કે રાજ ! ફળીયામાંથી પાડોશણને કાઢે
એના રેંટીયા સોતી—મને

નણુદલ પરોણલા

બાર બાર વરસે નણુદલ પધાર્યાં,
ભાભી ઉતારા ઘોને રાજ ! નણુદલ પરોણલાં

ઘર પછવાડે પડેલ ખંડેરાં,
જઈને ઉતારા કરજો રાજ ! નણુદલ પરોણલાં.

ઉતારા તો ભાભી, સભર બનાવ્યા,
હવે દાતણીઆં દેજો રાજ ! નણુદલ પરોણલાં.

ઘર પછવાડે ચોરનું કુંડું,
વેડી દાતણીઆં કરજો રાજ ! નણુદલ પરોણલાં.

સાતણીઆં ભાભી સભર બનાવ્યાં,
હવે નાવણીઆં દેભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

ઘર પછવાડે ભરેલ ખાણીચીઆં,
જઈને નાવણીઆં કરભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

નાવણીઆં ભાભી સભર બનાવ્યાં,
હવે ભોજનીયાં દેભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

તમારે વીરે શાળાં નથી વાવી,
ઘઉંમાં આંચેા ગેર રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

ભોજનીયાં ભાભી સભર બનાવ્યાં,
હવે મખવાસીયાં દેભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

ઘર પછવાડે ઉંદરની લીંડીયું,
જઈ મખવાસીયાં કરભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

મખવાસીયાં ભાભી સભર બનાવ્યાં,
હવે પોઠણીયાં દેભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

તમારે વીરે વાણુ નથી ભાંચું,
સુતાર પીટયેા કુઠો રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

પોઠણીયાં ભાભી સભર બનાવ્યાં,
હવે મારગણ ચીંધે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

ઠાલા તે કુવા ઠેકતાં જાળે,
ભર્યા કુવામાં પડભે રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

મારા હૈયામાં હામ જ રહી ગઈ,
માર્યા વન્યાની વઈ ગઈ રાજ ! નણુદલ પરાણુલાં.

મોરબીની વાણીઆણી

મોરબીની વાણીઆણી મહુ પાણી બચ
આગળ રે જીવેજી ઠાકોર,
માંસે રે મોરબીનો રાજ, ઘોડાં પાવા બચ.

કર્યે રે વાણીઆણી તારા બેડાનાં મૂલ;
જાવા ઘો જીવાજી ઠાકોર !

રવા ઘો મોરબીના રાજ ! નથી કરવાં મૂલ;
મારા બેડલામાં તારા હાથીડા બે ડુલ—મોરબી○

કર્યે રે વાણીઆણી તારી ઇંદોણીનાં મૂલ,
જાવા ઘો જીવાજી ઠાકોર !

રેવા ઘો મોરબીના રાજ ! નથી કરવાં મૂલ;
મારી ઇંદોણીમાં તારાં ઘોડલાં બે ડુલ—મોરબી○

કર્યે રે વાણીઆણી તારા વાટકાનાં મૂલ;
જાવા ઘો જીવાજી ઠાકોર !

રેવા ઘો મોરબીના રાજ ! નથી કરવાં મૂલ;
મારા રે વાટકામાં તારાં રાજ થાશે ડુલ—મોરબી○

કર્યે રે વાણીઆણી તારી પાનીયુંનાં મૂલ,
જાવા ઘો જીવાજી ઠાકોર !

રેવા ઘો મોરબીના રાજ ! નથી કરવાં મૂલ;
મારી પાનીયુંમાં તારી રાણીયું બે ડુલ—મોરબી○

કર્યે રે વાણીઆણી તારા અંબોડાનાં મૂલ,
જાવા ઘો જીવાજી ઠાકોર !

રેવા ઘો મોરબીના રાજ ! નથી કરવાં મૂલ
મારા અંબોડામાં તારાં માથું થાશે ડુલ—મોરબી○

મનેલીની આખ

મેંદી તે વાવી માળવે,
એનો રંગ ગીયો ગુજરાત
મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

નાનો દેરીડા લાડકો ને
કાંધ લાગ્યો મેંદીનો છોડ--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વાટી ધુંટીને ભર્યા વાટકા,
ભાભી રંગો તમારા હાથ--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

હાથ રંગીને દેરી શું રે ઠરું,
એનો બેનારો પરદેશ--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

લાખ ટકા આલું રોકડા,
કેંધ બાવ બે દરીઆ પાર--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોકયના સાયબાને જઈ આટલું કે'બે
તારી બેની પરણે ઘરે આવ્ય--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

બેની પરણે તો ભલે પરણે,
એની ઝાઝા દી' રોકબે બાન--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'બે
તારો વીરો પરણે ઘરે આવ્ય--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

વીરો પરણે તો ભલે પરણે,
એની બહેરી બેડબે બાન--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'બે,
તારી માડી મરે ઘરે આવ્ય--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

માડી મરે તો ભલે મરે,
એને બાળબે બેરડી હેઠ--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.

શોકયના સાયબાને જઈ એટલું કે'ને
 તારી માનેતીની ઉઠી આંખ--મેંદી રંગ લાગ્યો રે
 હાલો સિપાઈઓ હાલો ભાઈબંધીઓ,
 હવે હલકે ખાંધો હથીઆર--મેંદી રંગ લાગ્યો રે.
 [રઠીયાળી રાત : ૧ : ૧૧]

સંતાકુકડી

લવીંગ કેરી લાકડીએ રામે સીતાને માર્યાં ને,
 કુલ કેરે દડુલીએ સીતાએ વેર વાળ્યાં ને!
 રામ ! તમારે બોલડીયે હું નદીએ નાળું થઈશ ને,
 તમે થશો ને નદીએ નાળું, હું ઘોખાંડો થઈશ ને!
 રામ તમારે બોલડીયે હું પરવેર દળવા જઈશ ને,
 તમે જશો ને પરવેર દળવા, રહું છંદુલો થઈશ ને!
 રામ તમારે બોલડીયે હું પરવેર ખાંડવા જઈશ ને,
 તમે જશો ને પરવેર ખાંડવા, હું સાંબેલું થઈશ ને!
 રામ તમારે બોલડીયે હું રણની રાજડી થઈશ ને,
 તમે થશો ને રણની રાજડી, હું સુડલિયો થઈશ ને!
 રામ તમારે બોલડીયે હું જળ માછલડી થઈશ ને,
 તમે થશો ને જળ માછલડી હું માછીડો થઈશ ને!
 રામ તમારે બોલડીયે હું આકાશ વિજળી થઈશ ને,
 તમે થશો ને આકાશ વિજળી, હું મેહુલીયો થઈશ ને!
 રામ! તમારે બોલડીયે હું બળીને ઢગલો થઈશ ને,
 તમે થશો ને બળીને ઢગલો, હું ભલુતીયો થઈશ ને !

૧. પાઠાન્તર : 'પરવેર દડી થઈશ ને !'

૨. „ : 'હું ટંકારો થઈશ ને !'

૩. 'માછીડો' કરતા 'જળમેજી' વધુ ઠીક છે.

[રઠીયાળી રાત : ૩ : ૩૨]

મુદ્રક અને પ્રકાશક--અમૃતલાલ દલપતભાઈ શેઠ, સૌરાષ્ટ્ર મુદ્રણાલય, રાણપુર.

